

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 20 mars 2013

Mål nr

Ö 203-12

KLAGANDE

Hassan Abdi
Topeliusgatan 16
754 41 Uppsala

Ombud och biträde enligt rättshjälpslagen: Advokat Olle Hancock

Advokaterna Hancock & Rehn HB

Box 1917

751 49 Uppsala

MOTPART

Justitiekanslern

Box 2308

103 17 Stockholm

SAKEN

Rättshjälp

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts beslut 2011-10-31 i mål T 2462-11

Dok.Id 77270

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax 08-561 666 86	08:45-12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15-15:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstadamstolen.se	

Hovrättens beslut

(se bilaga)

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen beslutar att rättshjälpen ska fortsätta och bestämmer att förmånen av rättshjälpsbiträde får omfatta ytterligare högst trettio timmars arbete. De ytterligare timmarna får täcka arbete som har lagts ned före Högsta domstolens beslut.

YRKANDE I HÖGSTA DOMSTOLEN

Hassan Abdi har yrkat att Högsta domstolen beslutar att rättshjälpen ska fortsätta.

Justitiekanslern har överlämnat till Högsta domstolen att pröva om det finns förutsättningar att ytterligare utöka Hassan Abdis rättshjälp.

SKÄL

Bakgrund

1. Hassan Abdi skadades år 2002 i en järnvägstrafikolycka. Han väckte år 2005 talan mot Banverket (numera Trafikverket) och yrkade skadestånd. Trafikverket, som redan hade betalat 553 500 kr till Hassan Abdi, medgav skadeståndsskyldighet i och för sig. Trafikverket bestred dock att betala ytterligare ersättning.
2. I juni 2007 beviljade tingsrätten Hassan Abdi rättshjälp och förordnade Olle Hancock till rättshjälpsbiträde.

3. I september 2008 beslutade tingsrätten att vilandeförklara målet i de delar som avsåg ersättning för bl.a. inkomst- och pensionsförlust i avvaktan på Migrationsverkets beslut i frågan om Hassan Abdi skulle beviljas uppehållstillstånd i Sverige.
4. Tingsrätten förpliktade i deldom den 9 oktober 2008 Trafikverket att betala ytterligare 127 000 kr jämte ränta till Hassan Abdi för det men som han hade orsakats till följd av olyckan. I deldomen ogillade tingsrätten Hassan Abdis yrkande om ersättning för vissa kostnader.
5. Sedan frågan om uppehållstillstånd hade avgjorts i november 2009, med den utgången att Hassan Abdi skulle avvisas till Iran, fortsatte tingsrätten handläggningen av målet. Inför huvudförhandlingen anmälde Olle Hancock att han snart hade lagt ned 100 timmars arbete på uppdraget. Tingsrätten beslutade den 11 januari 2011 att rättshjälpen skulle fortsätta och omfatta ytterligare 40 timmar.
6. Vid huvudförhandlingen justerade Hassan Abdi det yrkade beloppet till 4 815 000 kr. Det tillkommande beloppet avsåg bl.a. hans förlust av framtida inkomster från en affärsverksamhet i Iran. Trafikverket ansåg att justeringen utgjorde en otillåten taleändring och yrkade att den skulle avvisas. Tingsrätten lämnade avvisningsyrkandet utan bifall.
7. I en dom den 18 februari 2011 förpliktade tingsrätten Trafikverket att till Hassan Abdi betala 2 176 740 kr avseende förlorad arbetsinkomst och 665 665 kr avseende framtida kostnader för medicin, läkarbesök och sjukhusvård. Tingsrätten fastställde ersättning enligt rättshjälpslagen till Olle Hancock för 110 timmars arbete i enlighet med hans kostnadsräkning.

8. Trafikverket överklagade domen samt beslutet att tillåta Hassan Abdis justering av yrkandet. Hassan Abdi överklagade domen anslutningsvis och begärde att hovrätten skulle besluta att rättshjälpen skulle omfatta även processen i hovrätten.

9. Hovrätten meddelade prövningstillstånd. Genom det överklagade beslutet ogillade hovrätten Hassan Abdis begäran om utvidgning av rättshjälpen och förordnade att rättshjälpen därmed skulle upphöra. Samtidigt beslutade hovrätten bl.a. att ogilla Trafikverkets överklagande av tingsrättens beslut att tillåta Hassan Abdi att justera det yrkade beloppet.

10. Sedan Hassan Abdi överklagat hovrättens beslut i rättshjälpsfrågan till Högsta domstolen har handläggningen av målet i hovrätten fortsatt. Hovrätten har bl.a. tillåtit Hassan Abdi att åberopa ny bevisning. Parterna har därefter meddelat hovrätten att de har träffat en förlikning.

11. Olle Hancock har uppskattat att hans arbetsinsats i hovrätten har uppgått till drygt 50 timmar. Det innebär att hans arbetsinsats sammanlagt har uppgått till något mer än 160 timmar, dvs. ytterligare drygt 20 timmar utöver de 140 timmar som rättshjälpen hittills har omfattat.

Förutsättningar för överskridande av 100-timmarsgränsen

12. Enligt 15 § rättshjälpslagen (1996:1619) omfattar förmånen av rättshjälpsbiträde ersättning för arbete i högst 100 timmar, om inte annat beslutas enligt 34 § samma lag.

13. Enligt 34 § första stycket rättshjälpslagen ska rättshjälpen upphöra när det arbete som biträdet har lagt ned på uppdraget uppgår till 100 timmar. Enligt andra stycket i samma paragraf ska rättshjälpsbiträdet anmäla till rätten

när det arbete biträdet lagt ned uppgår till eller närmar sig 100 timmar. Rätten ska genast pröva om rättshjälpen ska upphöra. Om rättshjälpen ska fortsätta, bestämmer rätten det antal timmar som förmånen av rättshjälpen därefter får omfatta.

14. Begränsningen av biträdesförmånen till 100 timmar infördes i samband med 1997 års rättshjälpslag. Den nya regleringen innebar att rättshjälpsförmånerna begränsades i olika hänseenden. Ett uttalat syfte var att åstadkomma besparingar. (Se prop. 1996/97:9 och bet. 1996/97:JuU3.)

15. Lagen ger inte några anvisningar om vad rätten ska lägga till grund för prövningen huruvida rättshjälpen ska fortsätta. Av förarbetena framgår att möjligheten att överskrida 100-timmarsgränsen är avsedd att tillämpas i ett fåtal undantagsfall. För att rättshjälpen ska få fortsätta krävs att det är rimligt att staten bidrar till ytterligare kostnader. Vid den bedömningen måste målets karaktär och komplexitet liksom partens situation beaktas. (Se a. prop. s. 145.)

16. En utgångspunkt är att den som har beviljats rättshjälp inte bör försättas i ett bättre läge än den som inte kan beviljas rättshjälp, vilket t.ex. är fallet om personen i fråga har ett ekonomiskt underlag som överstiger 260 000 kr (6 § första stycket och 38 § rättshjälpslagen) eller har en rättsskyddsförsäkring (9 § första stycket samma lag). (Se a. prop. s. 143 f. och a. bet. s. 40; jfr även NJA 2000 s. 400.)

17. Den som beviljas rättshjälp ska alltså planera arbetet med den utgångspunkten att rättshjälpen omfattar ersättning för en arbetsinsats på 100 timmar (se a. prop. s. 144) och även planera för att det kan komma att bli fråga om en process i två instanser; ordningen med prövningstillstånd i hovrätt för tvistemål och ärenden innebär med hänsyn till den generösa tillämpning

som är avsedd i princip ingen ändring i detta hänseende. Det kan däremot normalt inte vara rimligt att den som har beviljats rättshjälp ska behöva planera arbetet så att det återstår ett utrymme för den eventualiteten att prövningstillstånd meddelas i Högsta domstolen (jfr NJA 2007 s. 382).

Bedömningen i detta fall

18. Som har nämnts i det föregående kan det endast i undantagsfall komma i fråga att låta rättshjälpen omfatta mer än 100 timmars arbete. Dessutom har tingsrätten redan beslutat om att rättshjälpen ska omfatta ytterligare 40 timmar. Utrymmet för att under sådana förhållanden låta rättshjälpen fortsätta är mycket begränsat.

19. Samtidigt föreligger ett flertal omständigheter som talar för att det är rimligt att låta rättshjälpen fortsätta. Tvisten har stor betydelse för Hassan Abdis framtida försörjning och han har också, i vart fall delvis, vunnit framgång med sin talan. Trafikverket är en i förhållande till Hassan Abdi ekonomiskt överlägsen part. Tvisten är förhållandevis komplicerad. Vid tingsrätten har det hållits två huvudförhandlingar. Målet har till viss del internationell prägel vilket har påverkat såväl den åberopade bevisningen som handläggningen. Hassan Abdi har inte själv tagit initiativ till att målet kommit att prövas i hovrätt utan har endast överklagat tingsrättens dom anslutningsvis. Trafikverket har både vid tingsrätten och i hovrätten utan framgång gjort gällande att Hassan Abdi på ett otillåtet sätt har ändrat sin talan. Dessa omständigheter har medfört att det har varit svårt för rättshjälpsbiträdet och Hassan Abdi att planera och begränsa arbetsinsatserna. Det finns inget som talar mot att de har försökt planera arbetet med de förutsättningar som gäller för rättshjälpen.

20. Mot den angivna bakgrunden finns tillräckliga skäl att låta rättshjälpen fortsätta. Emellertid återstår numera i princip inget ytterligare arbete att utföra i målet sedan parterna träffat förlikning. Frågan är då om ytterligare timmar kan medges i efterhand för det arbete som rättshjälpsbiträdet har lagt ner på målet under handläggningen i hovrätten.

21. Av bestämmelserna i 15 och 34 §§ rättshjälpslagen framgår att rättshjälpsbiträdet ska anmäla om det antal timmar som beviljats tagits i anspråk eller att den tiden närmar sig samt att rätten genast ska fatta beslut i frågan om förlängd rättshjälp. Tanken är att rättshjälpsbiträdet inte ska lägga ned någon tid på uppdraget innan rätten genom ett förlängningsbeslut har medgett att ytterligare timmar tas i anspråk.

22. Hovrätten beslutade den 31 oktober 2011 att rättshjälpen skulle upphöra. Rättshjälpsbiträdet har fortsatt att utföra arbete efter att de 140 timmar som tidigare beviljats hade förbrukats eftersom hovrätten fortsatt handläggningen av målet. Mot den bakgrunden och med hänsyn till den tid som förflutit under Högsta domstolens handläggning bör det i efterhand kunna beslutas att förmånen av rättshjälpsbiträde ska omfatta ytterligare timmar (jfr NJA 2007 s. 752).

23. Med hänsyn till det sagda bör rättshjälpen fortsätta och förmånen av rättshjälpsbiträde omfatta ytterligare högst 30 timmar utöver de 140 timmar som följer av lag och tingsrättens tidigare beslut. De ytterligare timmarna får täcka arbete som har lagts ned före Högsta domstolens beslut.

24. I ett rättshjälpsbiträdes uppdrag ingår att bevaka huvudmannens intresse i rättshjälpsfrågorna (NJA 1983 s. 736). När ett ombud bistår med att överklaga en lägre rätts avslag på en ansökan om förlängd tid för rättshjälpen och högre rätt bifaller ansökningen, är han eller hon därför berättigad till ersättning enligt rättshjälpslagen för överklagandet (jfr NJA 2011 s. 15).

Någon ersättning har emellertid inte begärts, och det saknas skäl för Högsta domstolen att ta upp frågan om sådan ersättning med rättshjälpsbiträdet.

Ann-Christine Moore Agneta Bäcklund

Martin Borgeke Lars Edlund

I avgörandet har deltagit: justitieråden Ann-Christine Lindeblad, Lena Moore, Agneta Bäcklund (referent), Martin Borgeke och Lars Edlund
Föredragande justitiesekreterare: Olof Wetterqvist

SVEA HOVRÄTT
Avdelning 02
Rotel 020105

PROTOKOLL
2011-09-23
Föredragning i
Stockholm

Aktbilaga 17
Mål nr T 2462-11

RÄTTEN

Hovrättsråden Kazimir Åberg och Ulrika Ihrfelt, referent, samt tf. hovrättsassessorn
Mattias Pleiner

FÖREDRAGANDE OCH PROTOKOLLFÖRARE

Föredraganden Sofia Berg Horner

KLAGANDE OCH MOTPART

Trafikverket
781 89 Borlänge

Ombud: Avdelningsdirektören Erland Törngren
Kammarkollegiet, Försäkringsavdelningen
651 80 Karlstad

KLAGANDE OCH MOTPART

Hassan Abdi, 19510913
Topeliusgatan 16
754 41 Uppsala

Ombud och biträde enligt rättshjälpslagen: Advokaten Olle Hancock
Box 1917
751 49 Uppsala

SAKEN

Skadestånd; nu fråga om rättshjälp m.m.

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Falu tingsrätt, dom 2011-02-18 och beslut 2011-01-20 i mål T 1948-05

Trafikverket och Hassan Abdi har överklagat tingsrättens dom vice versa.

Härutöver har Trafikverket överklagat ett vid huvudförhandlingen meddelat beslut
angående tillåtande av taleändring. I denna del har Trafikverket yrkat att Hassan Abdis
yrkande om ersättning för framtida kostnader ska avvisas till den del de överstiger
229 500 kr. Trafikverket har anfört att tingsrättens beslut att tillåta Hassan Abdi att vid
huvudförhandlingen justera sitt yrkande avseende ersättning för framtida kostnader för

Dok.Id 973032

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 2	08-561 670 00 08-561 675 00 E-post: svea.avd2@dom.se www.svea.se	08-561 675 09	måndag – fredag 09:00-15:00

mediciner, läkarbesök, sjukvård och daglig assistans från 229 500 kr till 1 815 000 kr är felaktigt eftersom justeringen av yrkandet är en otillåten taleändring

Hassan Abdi har yrkat att Trafikverkets ändringsyrkande i denna del ska avvisas eftersom yrkandet framställts efter överklagandetidens utgång. Under alla förhållanden har Hassan Abdi bestritt ändring av tingsrättens beslut.

I samband med sitt överklagande har Hassan Abdi, genom sitt ombud Olle Hancock, hemställt om att hovrätten ska utvidga rättshjälpen utöver de 140 timmar som beviljats vid tingsrätten. Olle Hancock har uppgett att han behöver ytterligare 50 till 60 timmar för att avsluta målet. Som skäl för detta har han anfört att Hassan Abdi saknar medel.

Målet föredras och hovrätten fattar följande

BESLUT (att meddelas 2010-10-31)

1. Hovrätten ogillar Hassan Abdis avvisningsyrkande.
2. Hovrätten ogillar Trafikverkets yrkande om ändring av tingsrättens beslut om tillåtande av taleändring.
3. Hassan Abdis begäran om utvidgning av rättshjälpen utöver tidigare beviljade 140 timmar ogillas. Rättshjälpen ska därmed upphöra och Olle Hancock entledigas från uppdraget som rättshjälpsbiträde.

Skäl för beslutet

Hovrätten prövar först om Trafikverket i rätt tid överklagat tingsrättens beslut om tillåtande av taleändring. Vad hovrätten härvid har att bedöma är om den överklagandeskrift som rättidsprövats av tingsrätten innefattar ett överklagande av tingsrättens beslut om tillåtande av taleändring. I denna första överklagandeskrift, som

incom till Falu tingsrätt den 10 mars 2011, angav Trafikverket att det överklagade såväl tingsrättens dom i mål T 1948-05 som beslutet ”i samband med huvudförhandlingen om godkännande av nytt yrkande”. Något bestämt ändringsyrkande med avseende på beslutet angavs inte. Överklagandet i denna del är enligt hovrättens mening att betrakta som ett blankt överklagande vilket preciserades genom den komplettering som inkom till tingsrätten den 14 mars 2011. Tingsrättens beslut har således överklagats i rätt tid och Hassan Abdis yrkande om att ändringsyrkandet i denna del ska avvisas ska därför ogillas.

Hovrätten finner, på samma skäl som tingsrätten, att Hassan Abdis justering av yrkandet för framtida kostnader är en sådan taleändring som är tillåten enligt 13 kap. 3 § första stycket 1 rättegångsbalken. Trafikverkets överklagande av beslutet om tillåtande av taleändring ska därför ogillas.

Hovrätten övergår till att pröva Hassan Abdis begäran om utvidgad rättshjälp. Enligt 34 § rättshjälpslagen ska rättshjälp upphöra när det arbete ett rättshjälpsbiträde har rätt till uppgår till 100 timmar, om inte annat beslutas sedan rättshjälpsbiträdet anmält att arbetet uppgår till eller närmar sig denna gräns. Bestämmelsen syftar bl.a. till att förhindra att enstaka personer utnyttjar oproportionerligt stora delar av de begränsade rättshjälpsresurser som står till buds. Av förarbetena framgår att möjligheten att utöka rättshjälpsförmånen till över 100 timmar endast ska användas i ett fåtal undantagsfall (prop. 1996/97:9 s. 144 ff.). När det gäller möjligheterna att besluta att förmånen av rättshjälpsbiträde ska omfatta ytterligare arbete påpekas i förarbetena att begränsningen redan från början är känd av den rättssökande, att arbetet får planeras utifrån den begränsningen och att en tvist endast undantagsvis kan vara av en sådan karaktär att det är rimligt att staten bidrar till kostnaderna för ytterligare biträdesinsatser. I förevarande fall har rättshjälpen redan utökats med 40 timmar utöver 100 timmar. Det är hovrättens bedömning att det inte finns förutsättningar att utvidga biträdesförmånen ytterligare. Hassan Abdis rättshjälp i hovrätten ska därför upphöra då 140 timmar upparbetats. I samband med detta ska Olle Hancock entledigas från uppdraget som rättshjälpsbiträde.

Besluten under punkt 1 och 2 får överklagas endast i samband med att hovrättens dom eller slutliga beslut i målet överklagas.

Beslutet under punkt 3 får överklagas särskilt. Den som vill överklaga beslutet ska först anmäla missnöje. Anmälan ska göras inom en vecka från det att han fick del av beslutet.

Sofia Berg Horner

W) Protokoll uppvisat/ k. a.

LP